

UMEÅ UNIVERSITET

Yttrande över betänkandet ”Belastningsregister- kontroll och avskiljande av studenter” SOU 2021:83 (U2021/04368)

Föredragande

Enhetschef Peter Hörnemalm

Bakgrund

Regeringskansliet har anmodat Umeå universitet att yttra sig över betänkandet ”Belastningsregisterkontroll och avskiljande av studenter”. Fakulteter, Lärarhögskolan, studentkårer och berörda förvaltningsenheter har inbjudits att lämna synpunkter på betänkandet.

Beslut

Rektor beslutar att avge yttrande över betänkandet ”Belastningsregisterkontroll och avskiljande av studenter” enligt bifogat förslag.

Beslutsunderlag

Yttrande

Expediering

Utbildningsdepartementet
Fakulteter
Lärarhögskolan
Studentkårer
Universitetsledningens kansli

UMEÅ UNIVERSITET

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se
Ert dnr U2021/04368

Yttrande över betänkandet *Belastningsregisterkontroll och avskiljande av studenter, SOU 2021:83 (U2021/04368)*

Regeringskansliet har anmodat Umeå universitet att yttra sig över betänkandet *Belastningsregisterkontroll och avskiljande av studenter*. Rektor har fastställt yttrandet. Remissen har hanterats av Studentcentrum i samråd med universitetsjurist. I beredningen av yttrandet har fakulteter, Lärarhögskolan, studentkårer och berörda förvaltningsenheter inbjudits att lämna synpunkter på betänkandet.

Kort sammanfattning

Umeå universitet ställer sig bakom betänkandets förslag om att införa belastningsregisterkontroll som förutsättning för antagning till vissa högskoleutbildningar samt de föreslagna författningsförändringarna.

Universitetet önskar dock förtydliganden angående processen kring information från domstolar till lärosäten om brottmålsdomar för studenter på vissa utbildningar samt processen kring belastningsregisterkontroll vid sena anmälningar och reservantagning. Universitetet ser också ett behov av förtydliganden gällande påföljder som bestämts gemensamt för flera brott samt föreslår att minimikravet för brott som kontrolleras skulle kunna vara fängelse i minst ett år. Vidare föreslås även att det på sikt bör övervägas att utöka vilka brott som kontrolleras i belastningsregisterkontrollen och att utbildningar som leder till arbetsterapeutexamen skulle kunna ingå bland de utbildningar där belastningsregisterkontroll genomförs. Dessutom finns behov av vidare utredning kring enskilda utbildningsanordnare.

Umeå universitet ställer sig även bakom och ser positivt på betänkandets förslag om att införa nya avskiljande grunder samt den föreslagna förändringen gällande disciplinära åtgärder.

Övergripande synpunkter

Umeå universitet bifaller betänkandets förslag om att införa belastningsregisterkontroll som förutsättning för antagning till vissa högskoleutbildningar samt de föreslagna författningsförändringarna. Precis som det konstateras i betänkandet så finns det goda skäl att införa en enhetlig och förutsebar reglering. Den nuvarande regleringen kan innebära oönskade konsekvenser för andra behöriga sökanden som kan få avstå en studieplats till förmån för någon som saknar reell möjlighet att fullfölja utbildningen eller erhålla legitimation eller anställning inom det yrke som utbildningen leder till. Därigenom bekostar också det allmänna en studieplats för en person som inte kommer att kunna utöva yrket.

Umeå universitet ställer sig även bakom och ser positivt på betänkandets förslag om att införa nya avskiljande grunder samt den föreslagna förändringen gällande disciplinära åtgärder.

UMEÅ UNIVERSITET

Kommentarer och ändringsförslag

Belastningsregisterkontroll vid antagning

Betänkandet beskriver på ett bra sätt den svåra avvägning som finns mellan å ena sidan den integritetskränkning och begränsning av enskildas möjligheter till återanpassning i samhället och å andra sidan behovet av en rimlig, enhetlig och förutsebar reglering. Universitetet instämmer i att man därmed behöver vara restriktiv med vilka utbildningar detta ska beröra och att det bör finnas en stark anknytning mellan den aktuella utbildningen och senare yrkesutövning. Avvägningen kring vilka utbildningar som föreslås beröras är också rimlig utifrån att man bör vara restriktiv och fokusera på de utbildningar där det finns ett stort skyddsbehov och en omsorg om elever, klienter och patienter.

Det hade dock varit önskvärt att man i betänkandet skrivit mer om de överväganden som gjorts kring utbildningar inom hälso- och sjukvårdsområdet som skulle kunna vara aktuella för belastningsregisterkontroll vid antagningar. Universitetet anser exempelvis att utbildningen som leder till arbetsterapeutexamen skulle kunna inkluderas i regleringen. Arbetsterapeuter utövar mycket nära patientarbete för att möjliggöra patienters aktiviteter i hemmet, i skola, arbete och på fritiden, med alltifrån små barn till väldigt gamla personer och då är det mycket viktigt att studenter inte är kriminellt belastade. Som yrkesgrupp ingår arbetsterapeuter vanligen som en självklar del i team med de professioner som finns omnämnda i förslaget inom hälso- och sjukvårdens områden.

Universitetet har inga synpunkter på förslaget att psykoterapeututbildningen inte inkluderas i förslaget men vill påpeka att allt fler av de antagna till dessa utbildningar inte har en bakgrund som läkare eller psykolog. Andelen läkare som söker till psykoterapeutprogrammet har under en tid, relativt andra professioner, varit mycket låg. I stället ökar den andel som utgörs av socionomer och personer med andra bakgrunder. Exempelvis så var andelen socionomer som antogs vid psykoterapeutprogrammet vid Umeå universitet 2021 cirka 60%, medan andelen psykologer och läkare enbart utgjorde cirka 35%.

Förslaget är att det införs ett automatiskt förbud mot att anta en sökande som har begått vissa i förordningsform särskilt angivna brott, där påföljden bestämts till annat än böter. Umeå universitet delar uppfattningen att antalet brott bör begränsas. Det kommer enligt förslaget inte att ske någon bedömning av under vilka förhållanden brottet begicks och de närmare omständigheterna kring brottet, inte heller av om det är fråga om ett enstaka tillfälle eller upprepad brottslighet. Så som förslaget ser ut kan det slå oskäligt hårt i vissa situationer. När det gäller gruppen unga personer kommer exempelvis en ung person som begått ett relativt lindrigt brott (som till och med kan ligga på bötesnivå) och med stöd av 32 kap. brottsbalken dömts till ungdomsvård vara förhindrad att antas till de angivna utbildningarna.

Det är inte heller utrett hur påföljder som bestämts gemensamt för flera brott ska påverka möjligheten att antas, exempelvis om en person dömts för flera brott, varav ett är ett sådant brott som kan utgöra hinder mot antagning, och den gemensamma påföljden bestämts till annat än böter, men det aktuella brottet i sig ligger på bötesnivå. Här önskar universitetet ett förtydligande.

Universitetets uppfattning är att införandet av ett system som inte ger utrymme för någon individuell prövning bara bör omfatta de allvarligaste brotten. Förslagsvis skulle man kunna överväga ett krav på att minimistraflet för brottet ska uppgå till fängelse i minst ett år istället för nuvarande förslag om att brottet ska ha lett till någon annan påföljd än böter. Eftersom man exempelvis vid anställning i skolan har möjlighet till individuell prövning är det då sannolikt önskvärt att ha en relativt låg tröskel gällande uppgifter i belastningsregistret för berörda brott. Därigenom är det rimligt att i det sammanhanget dra gränsen vid brott som lett till någon annan påföljd än böter. Enligt förslaget om belastningsregisterkontroll vid antagning så skulle denna vara ett absolut hinder för antagning. Det är då rimligt att tröskeln för detta är högre för att säkerställa att detta inte drabbar den som möjligtvis skulle kunna få anställning efter en individuell prövning. Detta skulle kunna uppnås genom att utgå från samma kategori av brott men sätta krav på att minimistraflet för brottet skulle vara fängelse i minst ett år.

UMEÅ UNIVERSITET

Precis som betänkandet konstaterar så finns det vissa mycket allvarliga brott som idag inte omfattas av detta förslag, såsom mordbrand och grov mordbrand, grovt narkotikabrott och brott enligt lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. Universitetet skulle gärna se en översyn kring detta och att det då även finns en helhetssyn som inkluderar registerutdrag till skolan så att det finns en enhetlighet i kontrollerna.

Universitetet anser att det är olyckligt att det i uppdraget inte ingått att utreda alla utbildningsanordnare. Genom förslaget kan den som blivit dömd för grova brott exempelvis läsa till sjuksköterska hos enskilda utbildningsanordnare men inte på statliga lärosäten. Enskilda utbildningsanordnare nyttjar idag, precis som statliga lärosäten, antagningssystemet NyA och det skulle vara till klar nackdel för blivande studenter om utbildningarna från enskilda utbildningsanordnare inte var en del av den nationella antagningsprocessen via systemet. Detsamma gäller naturligtvis studiedokumentation via Ladoksystemet som idag nyttjas av enskilda utbildningsanordnare. Här behöver ytterligare utredning och förtydliganden göras.

Som vi uppfattat innehållet i betänkandet är det endast brott begångna i Sverige som kommer att kontrolleras. Det kan finnas skäl att på sikt sträva efter att inhämta kontroller om allvarliga brott begångna i andra länder, såväl av svenska medborgare som av utländska medborgare som vill studera i Sverige. Samtidigt är det naturligtvis en utmaning att i antagningsprocessen, med stora volymer som ska kontrolleras under mycket kort tid, kunna göra omfattande kontroller.

Universitetet vill även framhålla vikten av att UHR tilldelas resurser för att anpassa befintligt antagningssystem så att belastningsregisterkontroll blir möjlig att genomföra. Vidare vill vi även lyfta vikten av att det i god tid innan införandet tydliggörs hur en bra och funktionell process kan se ut gällande hur universitet och högskolor ska samverka med Polismyndigheten kring belastningsregisterkontroll för reservantagning och antagning av sena sökanden till berörda utbildningar.

Avskiljande av studenter och disciplinära åtgärder

Umeå universitet ställer sig bakom förslaget om att införa en ny avskiljandesgrund som motsvarar förslaget om nekad antagning på grund av förekomst i belastningsregistret för vissa lärarutbildningar samt hälso- och sjukvårdsutbildningar. Därigenom skapas en enhetlighet i hanteringen både i samband med antagning, under studiernas gång, inför VFU och anställning.

Universitetet ser också positivt på förslaget att domstolen inom en vecka ska underrätta berört lärosäte om domen ifall domen omfattar något av de brott som berörs i förslaget och studenten genomgår någon av de utbildningar som berörs. Dock kan det finnas behov av ett tydliggörande kring hur denna process ska fungera. I betänkandet konstateras att detta inte är något vattentätt system och beskrivningen av hur processen ska fungera är kortfattad och behöver tydliggöras för att säkerställa ett tillfredsställande tillvägagångssätt. Man kan exempelvis fråga sig hur domstolen i fråga ska kunna känna till att den dömd är student på en utbildning som kan bli föremål för avskiljande på grund av domstolens beslut och därmed kunna informera aktuellt lärosäte.

Förslaget om att införa en ny avskiljandegrund som avser en students klandervärda uppträdande och som ska gälla alla studenter är också något som universitetet ställer sig bakom. Vi instämmer i den beskrivning som ges i betänkandet av att det i de allvarligaste fallen av särskilt klandervärt uppträdande och i de fall där studenten visat sig uppenbart olämplig att fortsätta studierna, finns ett behov av att kunna avskilja en student från en utbildning.

Det är också ett välkommet förtydligande i förslaget att lärosäten ska kunna hantera trakasserier och andra allvarliga förseelser som disciplinärenden även om de inte direkt kan kopplas till diskrimineringsgrunderna. Det möjliggör att institutionerna enklare och kanske snabbare kan hantera konflikter och andra situationer innan de eskalerar till disciplinärenden, genom att man inte behöver definiera förseelser utifrån diskrimineringsgrunderna. Information om vad som gäller kan därigenom också bli rakare och tydligare för både studenter och medarbetare, vilket förhoppningsvis även ökar rättssäkerhet och trygghet i studiemiljön.

Att dokumentation och tydliga riktlinjer krävs för allas rättssäkerhet är, precis som framgår av betänkandet, viktigt och särskilt om ett ärende går så långt som till avskiljande. Genom information

UMEÅ UNIVERSITET

och andra proaktiva aktiviteter kommer de flesta ärenden inte att hamna i ett sådant kritiskt läge, men vetskapen om att avskiljande finns som en sista åtgärd kan, rätt hanterat, vara en trygg vetskap för lärare och studenter.

Yttrandet har fastställts av rektor Hans Adolfsson efter föredragning av enhetschef Peter Hörnemalm.

Hans Adolfsson
Rektor

Expedieras till

Utbildningsdepartementet
Fakulteter
Läraryhögskolan
Studentkårer
Universitetsledningens kansli